

Vrijdag 1 april 2022

TivoliVredenburg – Hertz – 20.00 uur

HÄNSEL UND GRETEL

SOLISTEN VAN DE NATIONALE KOREN - SOLISTENKLASSEN NATIONAAL KINDERKOOR & NATIONAAL JONGENSKOOR

Bernet Wilms Gretel

Lotte Cornel Hänsel

Anne Kurstjens Mutter

Fook Sars Vader

Hilde van Zandbergen Hexe

Léontine Summerer Sandmännchen

Alphonsine Summerer Taummännchen

Grimm Ensemble

Bas Treub, Laura Oomens viool

Marie-Louise de Jong altviool

Kalle de Bie cello

Gabriel Abad Varela contrabas

Max Knigge arrangement voor strijkkwintet

Liede Dormans decor

Peter Leung regie

Irene Verburg artistieke leiding

Engelbert Humperdinck 1854-1921

Hänsel und Gretel - naar het sprookje van de gebroeders

Grimm (semi- scenisch)

Een Duitse kersttraditie

In Nederland niet zo bekend, maar in Duitstalige landen een echte traditie: in de decembermaand met het hele gezin naar de opera 'Hans en Grietje' van Engelbert Humperdinck. Zoals Tsjaikovski's Notenkraaker-ballet bij kerst hoort, zo regeert het oude sprookje van de gebroeders Grimm vooral bij de jaar-wisseling de kinderharten - niet in de laatste plaats vanwege de winterse 'Lebkuchen' (voor het gemak te vertalen als speculaaspoppen, maar eigenlijk een soort peperkoek) die er zo'n belangrijke rol in blijken te spelen.

Aan het begin van de negentiende eeuw, in het holst van de romantiek, gaven de gebroeders Grimm de aanzet tot nieuwe belangstelling voor het sprookje. Een beweging die in de operahuizen pas in de twintigste eeuw tot stilstand kwam: nog in 1920 waren sprookjesopera's - met bijvoorbeeld een 'toverluit' - erin nog volop in trek. Ook Humperdinck liet het genre nooit los, maar het succes van zijn eerste sprookjes-opera *Hänsel und Gretel* zou hij nooit overtreffen. Die klonk, na de première onder directie van Richard Strauss in 1893 in Weimar, al een jaar later in Londen en het jaar daarop in New York. Zo snel kan het gaan.

Uit de schaduw van Richard Wagner

Adelheid Wette, de zus van Engelbert Humperdinck, had haar broer weten over te halen de door haar voor haar kinderen vervaardigde berijming op muziek te zetten. Engelbert was toen al een gevierd musicus die echter tot de entourage van de grote Richard Wagner was gaan behoren, die hem voor allerlei muzikale diensten inzette - van nederig kopiëren tot glorieus dirigeren. Het is markant hoe deze Wagner-adept onder de zware schaduw die de grote meester over de componisten van zijn generatie wierp, wist uit te kruipen, terwijl andere jonge componisten - zelfs uit Wagners minder directe omgeving - als echte epigonen niet verder kwamen dan slaafse navolging. Met het muzikaal vormgeven van *Hänsel und Gretel* verrichte de componist een echt wonder: een amalgaam van de kinderlijk-naïeve volkswijsjes met een eigentijdse, 'state-of-the-art' orkestbehandeling en dat alles op een stevig fundament van klassieke ambachtelijkheid, zoals het magnifieke contrapunt in de 'bezemscène' bewijst.

Daar waar de heksen zijn

Als kinderen van een arme bezembinder worden broer en zus al jong aan het werk gezet. We vinden ze aan het begin van de opera aan de arbeid, maar o wat knaagt de honger! De verleiding is groot die maar weg te dansen. Grietje verklapt dat buurvrouw een kan melk heeft gebracht, bedoeld voor rijstebrij. Als moeder eindelijk thuiskomt is ze verbolgen over de luie en ongezeglijke kinderen. Als ze in haar drift ook nog het enige eten in huis, de kan melk, omstoot is de boot aan.

Ze jaagt de kinderen het bos in, met de opdracht dan maar bosvruchten te gaan zoeken. Als vader thuiskomt blijkt hij goede zaken gedaan te hebben, daarom ruikt hij ook flink naar de drank. Maar de paniek slaat toe, als moeder hem vertelt waar de kinderen uithangen. Toch niet op Ilsenstein, waar de heksen zijn? Uit alles blijkt dat Adelheid Wette heeft gepoogd de wrede kantjes van het Grimm-sprookje te verzachten. Dadelijk trekken pa en moe er op uit om de kinderen te zoeken.

Een snoephuisje met speculaaspoppen

Het tweede bedrijf is het meest idyllisch van de hele opera. Te midden van de almachtige natuur komt het zandmannetje met slaap. Zoet dromen ze van engelen die zich paarsgewijs om hen heen groeperen ter bescherming. Aan het ontwaken komt een dauwmannetje te pas, en dan zien de hongerige kinderen - de mand met geplukte aardbeien is allang soldaat - aan het begin van het derde bedrijf het snoephuisje met een omheining van speculaaspoppen. Natuurlijk kunnen ze het niet laten ervan te proeven en natuurlijk komt de heks naar buiten om ze te pakken en vet te mesten. Maar dankzij de oplettendheid van de kinderen valt de heks in haar eigen zwaard, in dit geval de brandende vuuroven. De betovering is gebroken en eerder verschalkte kinderen - de speculaaspoppen van de omheining - blijken weer tot leven te komen en ze barsten in jubelzang uit. Vrolijker kun je het nieuwe jaar niet ingaan.

Tot leven gewekte speculaaspoppen

Het even simpele als doeltreffende verhaal wordt met een volheid aan muzikale en theatrale middelen onder de oksels gegrepen. De meeslepende en glanzende ouverture bevat alle belangrijke thema's uit de opera en maakt tegelijk duidelijk dat hier het kinderlied en de kinderlijke beleving centraal staan. Bekende Duitse kinderliedjes *als Ein Männlein steht im Walde* roepen bij jong en oud herkenning op en zijn natuurlijk gelijk mee te neuriën. Het moet een feest zijn voor elke decorbouwer om een armeluishut en een verleidelijk 'Knusperhäuschen' voor ogen te toveren. Kinderdans en professioneel ballet (de twaalf engelen) staan als gelijken naast elkaar en de algehele vreugde van het slot vindt zijn vocale bekroning in het koor van de weer tot leven gewekte speculaaspoppen. En dan de mogelijkheden tot 'stil spel' die aan de acterende zangers worden geboden: van verontwaardiging tot angst, van ontredde bij de ouders tot de vileine grimassen van de heks: het hele scala van gezichtsuitdrukkingen ligt hier voor het oprapen. Dankzij zijn zuster koos de componist voor het wel meest aansprekende en bekende sprookje uit de eerste bundel van Jakob en Wilhelm Grimm uit 1812 met twee onschuldige kinderen als hoofdpersonen. Dit verhaal, zo tekende Wilhelms

zoon Hermann in 1897 op, was zijn vader in eerste instantie ter ore gekomen via zijn toen nog zeer jonge moeder. Na publicatie kwamen er al snel nieuwe drukleggingen, waarbij elke keer aan het verhaal geschaafd kon worden. Zo blijkt dat de beroemde heksenvraag 'knibbel, knabbel, knuisje, wie knabbelt er aan mijn huisje?' pas in een latere uitgave door de kinderen werd beantwoord met hun geruststellende 'het is de wind, het hemelkind'. Daarmee werd het verschijnen van de heks in levenden lijve uitgesteld en de 'suspense' alleen maar opgevoerd.

De onschuldige dagen van eerste liefde

Het zaad voor deze succes-productie was al veel eerder gezaaid. Op 19 september 1879 noteerde de toen vijftwintigjarige Humperdinck in zijn dagboek: "s Avonds in bed las ik enige Grimm-sprookjes die mij zeer aanspraken, zodanig dat mijn actieve fantasie mij lange tijd niet tot rust liet komen. Oude herinneringen uit Paderborn kwamen terug met het steeds terugkerende thema van de koningszoon en de nog mooiere koningsdochter; ze voerden mij terug naar de onschuldige dagen van eerste liefde.' Later zou Humperdinck proberen het succes van 'Hans en Grietje' te herhalen met 'De Koningskinderen' die in 1910 in de Metropolitan Opera in New York in première ging. Maar niet met het succes van 'Hans en Grietje'.

Kees Arntzen

Nationale Koren

Vocaal Talent Nederland heeft de Nationale Koren onder haar hoede. De missie is het scouten van jong vocaal talent in het hele land en dat talent tot bloei te brengen. Onder artistieke verantwoordelijkheid van Irene Verburg en Wilma ten Wolde, kunnen getalenteerde jonge zangers t/m 29 jaar in diverse koorsamenstellingen in de professionele muzikwereld en op het hoogste niveau podiumervaring opdoen. Sir Simon Rattle is beschermheer van de Nationale Koren. Er zijn vier nationale koren: het Nationaal Kinderkoor, het Nationaal Jongenskoor, het Nationaal Vrouwen Jeugdkoor en het Nationaal Gemengd Jeugdkoor. Voor jonge kinderen zijn er speciale opleidingsklassen die worden geleid door Anouk Vinders en Marjolein Verburg. De verschillende koren hebben in de loop van de jaren hun medewerking verleend aan talloze concerten op (inter)nationale podia met orkesten als het Koninklijk Concertgebouw-orkest, het Radio Filharmonisch Orkest, het Boedapest Festival Orkest en de Berliner Philharmoniker, met dirigenten als Sir Simon Rattle, Bernhard Haitink, Nikolaus Harnoncourt, Riccardo Chailly, Vladimir Jurowski, Jaap van Zweden, Markus Stenz, Ed Spanjaard en Iván Fischer.

Ook solisten uit de Nationale Koren werken regelmatig mee aan concertproducties, zoals in de opera *Fedora* in de ZaterdagMatinee, Schumanns *Szenen aus Faust*, de opera *Aus Licht* van Stockhausen en de barokopera *Dido and Aeneas* van Purcell. Dit seizoen zijn de Nationale Koren 'Ensemble in Residence' bij TivoliVredenburg.

Bij de Nationale Koren krijgen jonge zangers alle kansen om hun zangtalent tot bloei te brengen. Jong talent wordt in het hele land gescout en lessen worden in de eigen regio aangeboden. Iedere zanger zingt in een van de Nationale Koren, waar een omgeving wordt geboden om het zangtalent te ontwikkelen en tot bloei te brengen. In de koren of als solist krijgen de zangers podiumervaring op het hoogste niveau. Ontwikkeling van muzikale vaardigheden en solfège (toonleer) zijn onderdeel van de wekelijkse lessen.

De zangers hebben een heel diverse achtergrond qua cultuur en taal, daarom wordt diversiteit omarmd. De focus ligt op de kracht van het individu, en in de muziek op het hoogst haalbare. Zangers worden gestimuleerd om hun stem vrij en natuurlijk te laten klinken en tegelijk ook fijnzinnig in het koor te musiceren. Boven alles wordt een omgeving gecreëerd waar ieder talent zich, zowel muzikaal als persoonlijk, kan laten en kan laten opbloeien. De Nationale Koren hebben in de loop van de jaren meegewerkt aan ruim zeventig verschillende orkestproducties in de professionele muziekwereld.

De Nationale Koren bestaan uit vier koren: het Nationaal Kinderkoor, het Nationaal Jongenskoor, het Nationaal Vrouwen Jeugdkoor en het Nationaal Gemengd Jeugdkoor. Het Nationaal Kinderkoor staat onder leiding van Wilma ten Wolde en wordt vocaal gecoacht door Irene Verburg.

Max Knigge studeerde altviool en compositie. Hij is een veelgevraagd componist en arrangeur. Zijn composities zijn de afgelopen jaren uitgevoerd door gerenommeerde solisten en ensembles, waaronder ASKO|Schönberg, LUDWIG, Residentie Orkest, Amstel Quartet en het Dudok Quartet Amsterdam. In oktober 2006 ontving hij de Eerste prijs van het Riciotti-Arrangeer concours. Max Knigge arrangeerde de muziek voor het Kerstconcert van de Nationale Koren en LUDWIG dat in december 2021 werd uitgevoerd in de Grote Zaal van TivoliVredenburg. Markant gegeven: vandaag gaan er in TivoliVredenburg twee producties van hem in wereldpremière, tenminste, als we ook zijn bewerking van *Hänsel und*

Gretel meerekenen. In de Grote Zaal soleert Maria Milstein in de wereldpremière van Max Knigges Vioolconcert *Planète Verte, Planète Bleue*, een opdrachtwerk in het kader van het AVROTROS Vrijdagconcert.

Peter Leung - regisseur en choreograaf

Na zijn danscarrière bij het Nationale Ballet richt Peter Leung zich op kunst- en theater-projecten die verschillende kunstdisciplines verbinden. Hij richtte House of Makers op als platform voor interdisciplinair werk. Peter Leung vertaalt emoties en tegenstellingen op onnavolgbare wijze in beweging, en hij valt op door zijn sterke artistieke en innovatieve ideeën naast de persoonlijke manier waarop hij iedereen in zijn/haar kracht weet te zetten. Peter Leung regisseerde al eerder bij de Nationale Koren: in 2019 Johann Sebastian's *Johannes-Passion* en in 2021 Purcell's *Dido and Aeneas*.

Irene Verburg - artistieke leiding

Irene Verburg, die haar klassieke zangopleiding volgde in Den Haag en New York, heeft zich, naast haar werk als zangeres, als zangpedagoog gespecialiseerd in de ontwikkeling van jonge stemmen. Zij is in die rol verbonden aan de Nationale Koren, waarin zij ook zelf als kind zong. Zij begeleidt de zangers zowel in koorverband als individueel, en heeft veel concerten vocaal voorbereid. Van de eerste notenstudie tot vlak voor het optreden werkt zij aan flexibiliteit en onderscheidende kwaliteit van de koorklank, passend bij het repertoire en bij de wens van de eigen dirigent of internationale maestri met wie de koren mogen samenwerken. Solisten uit de Nationale Koren zongen onder haar begeleiding rollen in opera's en andere professionele concertproducties.

Nu in de verkoop

**NIEUW SEIZOEN
KLASSIEKE MUZIEK
NU IN VERKOOP**

TIVOLIVREDENBURG.NL/KLASSIEK

Romantiek op Zondag, Internationale Koren, Barok & Klassiek, Bezin met Bach, Avontuurlijke Muziek, AVROTROS Vrijdagconcerten, Amsterdam Sinfonietta, Internationale Topensembles, Strijkkwartetten en Toppianisten, Pynarello, Minimal Music, Dutch Classical Talent, Klassiek in de Cloud, Familieconcerten, Sunday Afternoon Jazz, Nederlands Kamerkoor, Holland Baroque, Nederlandse Bachvereniging, Zaterdagmiddagconcerten, Festivals, Hertz op Zondag...

En nog veel meer